

18.2.2019

Luonnonsuojeluliiton ehdotuksia kaivoslain parantamiseksi

Tausta

- Kaivosalan riskihankkeet heikentävät merkittävästi vesistöjen tilaa, luonnon monimuotoisuutta ja aiheuttavat rasitteen valtiontaloudelle. Useat kaivokset ovat ylittäneet ympäristölupien määräyksiään viime vuosina. Esimerkiksi Hannukaisen hanke Kolarissa uhkaa arvokkaita vesistöjä ja matkailualueita. Hituran kaivoksen konkurssi taas osoittaa kaivosalan riskejä valtiontaloudelle.
- Energiamurros ja sähköautobuumi kasvattaa kaivannaisten kysyntää. Kaivoshankkeita suunnitellaan ympäri maata. Nyt on oikea aika varmistaa, että sääntely turvaa kaikkien intressien huomioimisen.
- Kaivoslaki ei nykyisellään varmista kestävästä kaivostoimintaa ja yhtiöiden sosiaalinen toimilupa on usein heikko. Kaivoslaissa tulisi vahvistaa ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä kehitystä, edistää kiertotaloutta sekä huomioida kaivoksen koko elinkaari. Kaikille alueille kaivostoiminta ei sovi. Suomi ansaitsee kunnollisen kaivosveron ja ympäristön etu tulee turvata malminetsinnästä kaivoksen sulkemiseen asti.
- Kaivoslain päivitys seuraavalla hallituskaudella on ehdottomasti tarpeen. Samalla kaivoslain suhdetta muuhun sääntelyyn (esim. MRL, YSL, LSL) tulee arvioida kattavasti ja monipuolisesti.
- Yleinen etu on turvattava kaivoshankkeissa. Kaivosten valvonnan ja luvituksen resursseja tulee turvata ja vahvistaa. Kaikki kaivosasiat tulee keskittää yhdelle viranomaiselle (esim. suunniteltu valtion lupa- ja valvontaviranomainen Luova), jolle annettaisiin vahva mandaatti ympäristön ja asukkaiden oikeuksien turvaamiseen.

Viisi keskeistä ajatusta

- *Luonnonsuojelualueista No-Go -alueita*
 - Biologisen monimuotoisuuden tilanne on hälyttävä ja suojelualueverkosto puutteellinen. Siksi erityisen merkittävät alueet on rajattava kaivostoiminnan ulkopuolelle. Näitä alueita ovat etenkin luonnonsuojelualueet (luonnon- ja kansallispuistot) sekä Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet.
 - Mikäli kaivoksia ei voi perustaa suojelualueille on samalla johdonmukaista rajata nämä alueet myös malminetsinnän ulkopuolelle.
 - Kaivoslakiin selkeä säännös malminetsinnän edellytyksistä
- *Kaivosten vesistövaikutuksia rajoitettava*
 - Kaivoshankkeiden haitalliset vesistövaikutukset ovat useassa tapauksessa ylittäneet arviot ja ympäristöluvan määräykset.
 - Lainsäädäntö edellyttää, ettei vesistöjen tilaa heikennetä (mm. vesilaki, vesienhoitosuunnitelmat ja vesipuidedirektiivi). Vaatimusten toteutuminen on nyt varmistettava ja eri luonnonvarahankkeiden yhteisvaikutukset huomioitava nykyistä paremmin.
 - Vesistövaikutusten selvitysten ja vesiensuojelun tason on kaivoksilla parannuttava, vaikka se maksaisi
 - Valvontaan ja haittojen seurantaan on varmistettava riittävät resurssit
- *Kunnan ja asukkaiden oikeuksia vahvistettava*
 - Kaivostoiminnan vaikutukset ovat merkittäviä ja pitkäaikaisia. Siksi ne tulee huomioida maankäytön suunnittelussa nykyistä paremmin. Yleiskaava tulee asettaa kaivostoiminnan edellytykseksi. Myös malminetsinnän tulisi olla linjassa kaavoituksen tavoitteiden kanssa.
 - Lisäksi tulisi selvittää mahdollisuutta lisätä MRL:iin erityissäännökset kaivoksia koskevista kaavan sisältövaatimuksista ym. (vrt. tuulivoimaa koskeva MRL 10 a luku)

- Malminetsinnän ja kaivostoiminnan ekologinen ja sosiaalinen kestävyys tulee lisätä MRL:n valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin (VAT)
 - Kunnan päätösvaltaa ja kansalaisten osallistumisen mahdollisuuksia on vahvistettava kaivostoiminnan koko elinkaaren ajalta
- *Kaivosveron ja ympäristövastuujärjestelmän kehittäminen*
 - Kaivosesiintymät voidaan hyödyntää vain kerran. Kaivosveron tulee varmistaa pitkäjänteinen paikallinen ja yhteiskunnallinen kokonaisuhyöty hankkeista. Rahastointi mahdollistaa myös kestävä kehityksen mukaiset investoinnit
 - Kaivostoiminnasta aiheutuvia haittoja voi vähentää taloudellisilla ohjaukeinoilla, esim. louhintaveron ohjaa vähentämään sivukiven määrää. Louhintaveron ja tuotetun malmin arvoon perustuvan maksun yhdistelmä varmistaa kestävyden
 - Suomessa on varmistettava, että aiheuttaja maksaa -periaate toteutuu kaivosalalla. Ympäristövastuujärjestelmän tulee varmistaa haittojen ehkäisy ja korjaaminen myös tilanteissa, joissa kaivosyhtiö on maksukyvytön. Kaivosyhtiöiltä kerättyjen rahastojen tulee varmistaa ympäristön tilan turvaaminen ja haitankärsijöiden korvaukset kaikissa tapauksissa;
 - *Kiertotalousnäkökulman edistäminen kaivostoiminnassa*
 - Nykyinen kaivoslaki ei ohjaa kiertotalouteen ja seurauksena on energian ja uusiutumattomien luonnonvarojen tuhlaus. Kaivoslain tulisi ohjata taloudellisesti ja normeilla jäte-erien vähentämiseen sekä niiden uudelleenkäyttöön
 - Kaivosten sivukivialueet on nykyisin Suomen suurin jäte-erä. Tutkimusta sivukiven ja rikastushiekan vähentämisestä, hyödyntämisestä ja jätealueratkaisuista tulisi edistää pikimmiten
 - Suomessa voidaan edistää mineraalien kysyntää vähentävää kiertotaloutta korjauspalveluita edistämällä mm. verotuksellisesti ja tuotesuunnittelun standardeja toimeenpanemalla.